

függő és sok helyütt valóban érdekfeszítő képét adják a nádor tevékenységének, egyéniségének. Sok helyütt jellemző vonásokat a monarchia legfőbb kormányzatának menetéről. Elsőrendű gazdaságtörténeti anyagot, különösen a kereskedelmet illetőleg. Némely összefoglaló helyzetkép a társadalomtörténet szempontjából is figyelemreméltó.

Már a történeti bevezetés nélkül is, — amelyet egy külön kötet fog hozni, — érdekes és tanulságos olvasmány ez adatközlés; aki, laikus is, egyszer megkísérli magukat az iratokat olvasgatni, rájön, hogy sokszor egy-egy érdemleges felterjesztés mozgékonyabb, realisabb, közvetlenebbül érzékelhető képet ad régi idők hivatalainak s embereinek gondolkozásáról, ügy-szeretetről, mint bármely kész történeti feldolgozás. A kiadvány szerkesztőjének azonban oly példaadón gondos kiválogató módszerrel, mély tárgyismerettel kell dolgoznia, mint amilyennel e kötetet szerkesztője összeállította.

DR. HAJNAL ISTVÁN.

A gyöngyösi zárda oklevéltára. Budapest, 1930. Held János. 19 l. 8°.

A címében sokat ígérő kis füzetecske tartalmilag úgyszólván semmit sem ad. Címe után ítélve azt gondoltuk, hogy egy eddig még nem publikált forrásanyagot tesz hozzáférhetővé a kutatás számára és a gyöngyösi ferences zárda levéltáráról s az abban őrzött történeti anyagról kapunk benne ismertetést. A kiadvány átnézése után sajnálattal kellett azonban megállapítanunk, hogy, bár a jóakarát az inkognitóban maradt szerkesztőben meg volt, nem volt tisztában egy ilyen kiadvány céljával, használhatóságának feltételeivel és főleg szerkesztésének módjával, ami bizony a munkácskát majdnem értéktelenné teszi.

A publikáció tulajdonképpen regesztaközlés akar lenni és minden bevezetés vagy előszó nélkül közli a zárda levéltárában őrzött pápai bulláknak, középkori okleveleknek, missiliseknek és egyéb újabbkori történeti dokumentumoknak a regesztáit. Hogy azonban a levéltár teljes anyagát közli-e, vagy csak egyes darabokat, nem tűnik ki a kiadványból. Legjelentősebbek a pápai bullák, amelyek 1261-től szép számmal maradtak fenn. Az anyag nagyrésze természetesen a franciskánusoknak előbb a bosnyák provinciához tartozó, majd önálló magyar tartományára vonatkozik.

A kiadványban mindenekelőtt kifogásolnunk kell a bevezetés hiányát, amely — mint ezt a cím is megkíváná —

rövid ismertetést adhatott volna a levéltárról, kiegészítve szükség szerint a gyöngyösi zárda, valamint a rend történetével. Az ilyen kiadványoknál nem szabad, de nem is lehet, már csak a munka jobb felhasználhatása céljából sem, — hogy csak ezt az egy szempontot említsük, — a tájékoztató bevezetést elhagyni.

Maguk a regeszták teljes tájékozatlansággal és hozzá nem értéssel vannak megszerkesztve. A szerkesztőnek, mielőtt ilyen munkához hozzáfogott, tájékozódnia kellett volna a regesztaközlés módját és szabályait illetően, mert a közölt regeszták egyáltalán nem felelnek meg a kívánalmaknak. Hiszen e folyóirat eddig megjelent füzeteiben is bőségesen talált volna útmutatást e tekintetben. Az oklevéladó, a dátum (felbontva) és kiállítás helyének megnevezése (ahol e két utóbbi hiányzik, „sine dato“ és „sine loco“ kifejezések alkalmazása), a rövid, de a lényegét mégis világosan magában foglaló regesztaszöveg s végül az oklevél leírása azok a feltételek, amelyek a helyes regesztaszerkesztéshez elengedhetetlenül szükségesek. Megkívánjuk továbbá az ilyen kiadványoktól, hogy az egyes oklevelekben előforduló összes személyneveket eredeti helyesírással közöljék, a dubiozus részeket idézzék és a szövegben kommentárra szoruló részeket jegyzetben magyarázzák.

Az elmondott kívánalmakat hiába keressük e kiadványban. Az oklevelek leírása teljesen, a középkori dátumok feloldása pedig a legtöbbször hiányzik. E hiányoktól eltekintve, még viszonylag a pápai bullák regesztái a legsikerültebbek, de ezek között is találunk ilyen szövegezt: „1458. máj. 21. 1479-iki átiratban, hogy a testvérek a miniszter generálisnak legyenek alávetve.“ (8. l., 53. sz.) A többi oklevelek regesztáiban nem egyszer a legfontosabb rész, az oklevéladó hiányzik. (14. l., 124. sz.) Igen sok esetben nincs megadva a hely és kiállítás dátuma s az sincs jelezve, hogy ezek talán az eredetin is hiányzanak. (14. l., 124. sz.; 15. l., 133. sz.) Az átírt okleveleknél nincsenek mindig megjelölve az átíró és az átírás körülményei. (7. l., 44. sz.; 8. l., 49. sz.) Olykor benne vannak ugyan a regesztában az előforduló nevek, — úgy látszik, a szerkesztő mégis érezte ezek közlésének szükségét, — de az eredeti helyesírással való visszaadást ezekben az esetekben is nélkülözzük. Teljesen hiányzanak végül a kommentárok. — Az újkori iratok, illetve azok tartalmának a közlése (14—19. l.) még hiányosabb.

Legkirívóbb hiányaiban rámutattunk a kis kiadvány

hibáira, megjelölvén egyúttal, milyen irányelvek szemmel-tartásával kellett volna e munkát elvégezni. Így a kiadvány inkább jegyzék benyomását teszi s az az érzésünk, hogy a kiadó is inkább a zárda oklevéltára jegyzékét akarta publikálni, azonban a címet nem jól választotta meg. Mint egyszerű jegyzék inkább honorálandó lenne, bár mint ilyen is, bizonyos kívánalmakat hagyott hátra.

A füzetből nyert benyomásaink alapján azonban azt hisszük, hogy a magyar történetírás nyerne vele, ha a zárda oklevéltára szakszerűen publikáltatnék.

DR. ILA BÁLINT.

A. de Boüard: Manuel de diplomatie française et pontificale. Diplomatie générale. Paris, A. Picard, 1929. 8-r., 397 lap és külön albumban 54 hasonmás-tábla.

A történelmi segédtudományok különböző ágaiban a mult század végén s a jelen század elején megjelent rendszerbefoglaló munkák sorába tartozott a nagyérdemű Gyrynek 1894-ben kiadott oklevéltani kézikönyve, a „Manuel de diplomatie“ is. Ez az általánosan ismert és egyébként nagyon becses munka azonban az akkoriban másutt, nevezetesen a németeknél és az olaszoknál megjelent rokonjellegű művekhez képest egyben-másban, így főként az oklevéltan tárgykörének felfogásában már meghaladott állásponthez ragaszkodott. A szerző 1899-ben elhúnyván, a munka sohasem nyert átdolgozást, hanem megmaradt eredeti alakjában.¹ Természetesen a diplomatika azóta is sokat haladt, különösen a németeknél, de a franciáknál is. Számos jelentős kiadvány, munka és oklevéltani tanulmány látott napvilágot ott is a század eleje óta, önállóan és a francia folyóiratokban (Le Moyen Age, Bibliothèque de l'École des Chartes stb.) s vitte előbbre a diplomatikai ismereteket. Így tehát itten, ámbár Gyry műve még mindig nagyon hasznos kézikönyv volt, már valóban nem volt felesleges egy új szintétikus összefoglalás, az újabb eredményeknek a rendszerbe való beillesztésével és a diplomatika újabb szempontjainak érvényesítésével.

Erre az új szintézisre vállalkozott A. de Boüard, a párizsi École des Chartes tanára fentírt című munkájával.

Az előszó szerint az 1929-ben megjelent kötet egy három kötetre tervezett mű első része, mely az „általános diploma-

¹ Az 1925-ben megjelent „nouvelle édition“ a régi kiadásnak változatlan, de két kötetre osztott lenyomata.